

SAYIN BAŞBAKAN,

AZİZ DİNLEYENLER,

BÜYÜK YARGITAY'IN SAYIN YARGIÇLARI.

Türk millî muhiti içerisinde, adliyemiz dahi, hakkın ve adaletin üstünlüğünü belirtmiş olan, bir yıl yaşadı. Dünya milletlerini kana ve ateşe boğmuş olan korkunç kasırga, yıllarca yakıp yıkmalardan sonra, hakka ve hürriyete, gönül vermiş insanların, kardeşçe yaşayabilecekleri, yeni bir yaşama aleminin kapıları önünde, pustu, sindi ve yatıştı.

Zafer, dünya milletlerine, yeni bir zihniyet getiriyor: "Hakkın ve adaletin egemenliği zihniyeti", yeni devletlerarası hayatının tek parolası olacaktır.

Modern bir hukuk devleti olan Türkiye'mizin, mahkemeleri ve yargıçları, kendilerinden beklenen faaliyeti, bu zihniyetin nurlu ışıkları altında, geliştirmekte devam edecekler. Adaletin yüksek denetleyicisi olan kurulunuz için, bu çapta ve önemde bir neticenin gerçekleşmiş oluşu, fâni insan hayatları bakımından, erilmesine hasret duyulan, en mutlu gayedir.

ANAYASA VE İÇTÜZÜK

Geçen adliye yılı, yazılı hukuk hayatımız noktasından, çok geniş ilerleme imkânlarını hazırlayan ve demokrasi esaslarının gerçekleşmesini sağlayacak olan, yeniliklere şahit oldu. Türk Teşkilâtı Esasiye Kanununun 1924 yılı metni, ayrı zamanlarda uğradığı teknil değişiklikle birlikte "Anayasa" haline geldi.

Bu hareket, genel hukuk fikri bakımından ve hukuk bilimi yönünden neticler doğurabilecek bir hareket olmamakla beraber; Türk hukukunun ifade kalıpları ve kavramları anlatma noktasından, birinci derecede bir teşebbüs olmuştur.

Mesele malûmunuzdur. Türk devriminin gerçekleşme alanlarından biri olan, dil durumu işinde, adliye cihazları olsun, hukuk bilimi muhitleri olsun, yazılı hukuk kurallarının kullanmakta oldukları terimlere bağlı bulunmak dolayısıyla, kesin ve tesirli hamlelerde bulunamamak durumunda idiler. Çok mahcup bir şekilde gelişmekte olan hukuk dilinin yenilenmesi hareketine, hakiki bir hız vermenin tek çaresi, kanun dilinde yenilikler göstermek olacaktı. Yasama organı, ilk denemeyi, başarı ile sona erdirmiştir.

İşe, Anayasa'dan başlanmış olmasından daha tabii bir şey olamazdı. Zira, Anayasa, Devletten, onun kuruluşundan; vatandaşın devlet içerisindeki ana haklarından ve devletle vatandaşların temas ve münasebet haline gelmelerinden çıkan mesellere dokunan, hükümleri taşımaktadır. Bunlar, elbette ilk başta ele alınmak lâzım gelirdi. Nitekim öyle olmuştur.

Hukuk dilinin yenilenmesi işinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gösterdiği ileri görüşlülük, bu yüksek kurulun kendi bünyesine ve işleyişine dokunan hükümler koymakta olan "iç Tüzük"ün de derhal Türkçeleştirilmesi ile kendisini gösterdi.

Şüphesiz, bu kadarı kâfi gelemez. Türkçeleştirme, başta ana kanunlar olmak üzere, tekmil diğer metinler üzerinde de yapılacaktır. Bundan böyle, hazırlanacak kanunlarda kullanılacak yeni ve saflaşmış terimlerin ortaya çıkacağı düşünülecek olursa, hukuk dilimizin, temiz ve arık bir hale gelmesinin, kısa bir zaman işi olduğu kolayca anlaşılır.

Burada bilinmesi lâzımgelen bir nokta var. Hukuk dilinde Türkçeleşme ve bu dili Türkçeleştirme gayreti, sırf bir fanteziden ibaret değildir. Bu işi yapmakla, elde etmeyi gözönünde bulundurduğumuz ilk gayelerden birisi" de, adalet kapılarında, vatandaşlar arasında, gerçek bir eşitlik yaratmaktır. Demokrasinin temellerinden biri olan eşitlik de, diğer büyük demokratik değerler gibi, mahkemelerce korunur. Hal böyle iken, haklarının yerine getirilmesi dileğinde bulunacak vatandaşlarla, bu dileği yerine getirmekle ödevli ve yetkili hak kapıları arasındaki yazışma ve görüşmelerin, herkesçe anlaşılabilir biçimde olmasından daha normal ne olabilir? Eşitlik, kanun önünde eşitlik demek olduğuna göre, kanun hükümlerini yerine getiren mahkemelerle, davacı ve davalıların ifade araçları, hep aynı olmak zaruridir. Böylece, hukuk dilimizde başarılmakta olan devrim, kanun önündeki eşitliği şekil bakımından da sağlamış olacaktır.

SOYADI KANUNU

Mahkemeler önünde olsun, fertlerin kendi aralarında ve Devletin çeşitli kurulları ile ilgililerinde olsun; aynı eşitliği, yani şekil noktasından eşitliği sağlayan görünüşlerden birisi de, hiç şüphe yok ki, vatandaşların her birisinin, birer soyadı sahibi olmalarıdır.

Soy ad ma Türk Kanunu Medenisi, sadece isim diyor. Aslında bu isim, bir yandan öz ad veya küçük isim dediğimiz bir işaretle bir de aile adından meydana gelir.

Millet dediğimiz topluluk, kuruluş itibariyle, ailelerden toplanmıştır. Ferdin aileye bağlılığı, ancak soyadıyla anlaşılabilir. Modern medenilik muhitlerinde yaşayanlar için, bu çeşit bir ad'a sahip olmak şarttır. Bu zarureti anlayan modern Devlet, bundan on yıldan fazla bir zaman önce, kabul olunan bir kanunla, soyadı ile ilgili esasları komuştu. O günden beri aradan epey zaman geçti. Bununla beraber, Soyadı Kanununun gözetmekte olduğu gaye, tam olarak gerçekleşemedi. Bu gayenin gerçekleşmesi, başlıca fikir yayımı aracı olan, basın sahnelerinin, resmî makamların ve halk muhitlerinin, yapacakları gayretlere bağlıdır. Gazetelerimizden bir çoğu, bugün dahi "Hasan" lardan, Bay "Ali" lerden bahseden havadisler veriyorlar. Bunlar kimlerdir? Gazete yazarının bunlar hakkında belki özel bilgisi vardır. Fakat bir gazetede çıkan yazıda adı geçen kişinin onunla ilgili olanlar tarafından tereddütsüz anlaşılması icabeder.

Soyadı esasını kabul etmiş modern bir millette, insanların öz adları ile anılmaları, öz adları söylemek ve yazılmak suretiyle kendilerinden bahsedilmesi, medenilik vasfına ve ciddilik şiarına uymayan bir hareket olur. Öz adlan, sadece aile muhitleri ve arkadaş toplantıları içindir. Bunun dışındaki münasebetler çevresinde, insanı belirtecek anma, soyadı söylenmek suretiyle yapılabilir. Bunun yapılamaması, belli

bir toplumu, mensupları ve adetleriyle birlikte, medeniliğin büyük nimetlerinden hakkıyla faydalanmaktan alıkoyar. Çünkü, medenilik de, her şeyden önce, bir düşünüş meselesidir. Bu düşünüş, toplum mensuplarının ayrılmış ve ayrı ayrı kıymetlendirilmiş olmasından kuvvet alır. Toplum için hayati unsur, ferttir. Ferdi sosyal bakımdan bir değer haline getirmek için, ilk olarak kendi varlığı içerisinde kişilik sahibi kılmak icabeder. Fertlerin birer değer haline gelemedikleri muhitlerde, medenilikten bahsolunamayacağı gibi, fertlerin birer değer olmaktan çıktıkları yerlerde de, medenice ilerlemelerden söz açmak, yersiz olur.

Kişi halleri, belli tertiplere bağlanmış, kişi halleri değişiklikleri, düzgün esaslara uydurulmuş toplumlar, fertlerin toplumca dahi üstünlükler gösterdiği, insan birlikleridir. Bir memleketin insan gücü, her yönden rakamlandırılabilmesi için, istatistikler kadar, nüfus işlerinin muntazam olmasından da, kati zaruret vardır. Memleketimizin bu bakımdan durumu mükemmel olmaktan uzaktır. Nüfus kayıtlarımız düzgün değildir. Doğum, nesep, evlenme, ölüm olayları, modern esaslara göre kayda bağlanmalı ve bu kayıtlarda meydana çıkabilecek değişiklikler, kolayca işlenebilmelidir.

Yargıtay her yıl çalışmalarında, gerek soyadı işlerinin, gerekse nüfus kâğıtları işlerinin, bozuk olması yüzünden, birçok hukuk meseleleriyle karşılaşmakta ve bunların karara bağlanmasında, genel kurullamanın eksikliğini ve bozukluğunu görmekle, içten üzülmektedir. Bir ölüm mahkûmunun adı üzerinde yanlışlık, çok büyük bir adalet yanlışlığına meydan verebileceği gibi, bir vatandaşın yaşının yanlış olarak kaydedilmiş olması yüzünden de, adalet, gerçekleştirilememek tehlikesiyle karşılaşabilir. Her iki netice dahi acı olur.

YARGITAY'IN 1944 VE 1945 YILI ÇALIŞMALARI

Sayın Dinleyenler,

Kaza organlarımızın en üstününü teşkil eden büyük Yargıtay'ın bu yıl başlangıcı toplantısında geçen faaliyet yılı hakkında izahlarda bulunulması, rakamlar verilmesi ve dilekler ifade edilmesinin halk kütlesinin, adalet duygusu ile temasa geliş vesilesi olacağını ve bu itibarla toplantımızın ruhsal ve toplumsal tesir ve önemini geçen adli yıl açılış törenimizde izah etmişim.

Gerçekten her demokrasi kurulunda olduğu gibi kaza faaliyetini ifa eden cihazlarda da bu cihazların, hizmetlerine tahsis edilmiş buldukları vatandaşlara hesap vermelerinin Cumhuriyet zihniyeti ve demokrasi ülkücülüğü bakımından bilhassa faydalı olacağı şüphesizdir.

Bütün bu düşüncelerle ki; Yargıtay'ın 1944 ve 1945 yılları çalışmalarına ait rakamları huzurunuzda arz ediyorum:

Yargıtay'a 1944 yılı içerisinde (89308) dava dosyası gelmiş, bunlardan (79192)'si aynı yılda karara bağlanabilmiştir.

1945 yılı ilk altı ayında gelen işlerin sayısı ise (65972)'yi bulmuştur.

Bu rakamların anlatmakta olduğu karar çeşitleri üzerinde, ayrı ayrı durmaya, ne yazık ki, imkân yoktur. Bunlardan sadece birleştirme kararlarına dokunmakla kalacağım.

Geçen adliye yılı içerisinde Yargıtay'ın Karar Birleştirme Kurulunca ele alınan ve karara bağlanan işler, sayıları pek az olan ve önemleri çok geniş bulunmayan, kişi hukukuna, ticaret meselelerine ve yargılama usullerine dokunanlar bir yana bırakılacak olursa, başlıca iki önemli konu üzerinde toplanmıştır:

a- Olağanüstü halleri ilgilleyen meseleler,

b- Mülk meseleleri.

Bunlardan birinciler, hemen hemen tamamıyla Millî Korunma Kanununun yerine getirilmesi dolayısıyla, ortaya çıkmıştır. Yargıtay, birçok birleştirme kararları ile şu prensipleri ortaya koydu :

1- Olağanüstü tedbirler, kanunda açıkça gösterilmiş olmalıdır.

2- Millî Korunma Kanunu, olağanüstü hallerin kanunudur.

3- Millî Korunma Kanunu hükümleri, kamu düzenini ilgililer.

Bu prensiplerden birincisinin, tabii neticesi, vatandaşlara ait kamu haklarının ve hürriyetlerin olağanüstü hallerin varlığına rağmen, kanunun korunması altında kalmakta olduğudur. Kanun, açık olarak yazmış ve saymış olmadıkça olağanüstü bir tedbirin, herhangi bir vatandaş hakkında uygulanması, hatıra gelemez. Gerçekten, bir hukuk devleti olan Türkiye'de kanun, her şeyin üstünde gelir.

İkinci prensip, Millî Korunma Kanununun, genel kanun sistemimiz içerisinde, bir ayrıntı gibi ele alınması lâzım geleceğini anlatır.

Bu kanunla konulmuş bulunan birçok hükümlerle, genel kanunlarda yer almış bulunan hukuk kuralları arasındaki aykırılıklar, ancak bu suretle izah olunabilir. Kanun, millî hayatın isterlerinden çıkar. Millî hayat, anormal ve olağanüstü şartlara bağlı olunca, bu hali karşılayacak olağanüstü hukuk kurallarına ihtiyaç, kendini gösterir. Fakat, bu ihtiyaç da, gene ancak, bir kanunla karşılanabilir ki; o kanun da, Millî Korunma Kanunudur.

Üçüncü prensibe, yani Millî Korunma Kanununun, kamu düzeni ile ilgili esaslar taşımakta oluşuna gelince; bu prensipten çıkabilecek neticeler, takdir buyurursunuz ki; pek mühim olacaktır. Başlıcasına işaret etmiş olmak için Millî Korunma Kanunu ile düzenlemekte olan işlerde, vatandaşların kendi karşılıklı istekleri ile dahi, herhangi bir değişiklik yapamayacaklarını söyleyelim. Nitekim; Yargıtay, kira sözleşmelerinde boşaltma şartının, önceden kararlaştırılmış olmasının, bir hükmü olamayacağını karar altına almakla, bu noktayı açıklamış bulunuyor.

Birleştirme kararlarına konu teşkil etmiş olan ikinci grup meseleler, mülk meseleleri olmuştur. Toprak servetleri üzerinde ter dökmekte olan vatandaşların ezici çoğunluğu meydana getirdiği memleketlerin, mahkeme hayatları için bu konu üzerine çalışmalarda bulunmuş olmak, pek tabiidir.

Mülk meselelerine dokunan birleştirme kararlarında, Yargıtay'ı güden başlıca fikir, Türk Kanunu Medenisinde yazılı esasları hâkim kılmak olmuştur.

Eskiden beri kurulmuş bulunan bir görüş şekli, başka bir münasebetle yeniden pekiştirildi. Yargıtay, tapusuz göçmez malların, anlaşma yolu ile satışlarının, hükümsüzlüğüne karar verdi. Bu kararda eski ile mücadelenin, Türk Kanunu Medenisinden yana, bir galibiyetle bitirilmesi isteğinin, değişmezliği görülür.

Gene Kanunu Medeni hâkim kılmak düşüncesinin bir neticesi olarak, Yargıtay, bu Kanunun (650) nci maddesinde yazılı hükmün, bağ ve bahçe meydana getirenler hakkında da, yürütülmesi gerekeceğine karar verdi.

Mülk işlerine Yargıtay'ca kabul olunan diğer esaslar, Devlet hazinesiyle mülk sahiplerinin ilgileri alanına dokunmaktadır ki; bunlarda da, gene Kanunu Medeni hükümleri gereğince karar verilmiştir.

Bilindiği üzere Kanunu Medeni, Devleti tapu sicillerinin tutulmasından ötürü, sorumlu kılmıştır. Bu sorun, tekmil medeni devletlerce kabul edilmiştir.

Şimdi, memleketimizde şöyle bir mesele ortaya çıktı: Kanunu Medeni 1926'dan beri yürürlükte bulunan bir kanundur. Acaba, Hazine bu tarihten önceye ait tapu sicilleri muamelelerindeki yanlışlıklardan ötürü de, sorumlu olacak mıdır? Yoksa, bu sorum, yalnız Kanunu Medenin yürürlüğe girmesinden sonraki zamanlara mı aittir? Mahkemelerimiz, bu suali, çeşitli şekillerde karşıladılar, iş, nihayet Yargıtay Karar Birleştirme Kuruluna geldi. Birleştirme Kurulu, Devlet Hazinesi sorununun, eski siciller hakkında da yürüyeceğini kabul etti. Bu suretle, kabul edilen esas, kanunun geçmişe dokunulmazlığı prensibine aykırı gibi görünürse de, gerek Kanunu Medenin yürürlüğü hakkındaki kanunda kabul edilmiş olan ayrılığa ve gerekse kamu hukuku prensiplerine ve tekmil medeni devletlerin hukuk görüşlerine uygundur.

Özel hukuk alanına giren birçok hükümlerin, mülk meselelerine dokunan pek çok kurallar koymuş olmasına rağmen, memleketimiz için toprak mülkiyeti davası, genel bir konu olarak ele alınamamış ve toprağa bağlı ana meselelerimizden birçoğu, halledilmemişti.

Yıllardan beri, bu konuda, hakiki ve kesin bir düzen getirecek bir kanun hazırlanmak isteniyor ve fakat bu hazırlıklar, gerçekleşme olgunluğuna geçecek kadar ileri gidemiyordu.

Dava, memleket için bir hayat davası idi. Toprağa bağlı ve hayatları, toprağın akıbetine tâbi, milyonlarca çiftçi vatandaşa standart bir refah seviyesi sağlamak ve yurt içi verim hacmini rasyonel ölçülere çıkarmak lâzımdı. Bunun için de, bir taraftan, topraksız yurttaşları toprak sahibi kılmak veya yeter ölçüde toprağı bulunmayanlara, aileleri ile birlikte geçinebilmelerine elverişli gelecek genişlikte toprak vermek; diğer taraftan da, işlenmeyen kısır toprakları işletmeye mevzu kılmak icabediyordu. 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun, gözönünde tuttuğu ve erişmek istediği maksat, işte bu olmuştur.

Bu kanunu, millî istihsal değerlerimizin kalkınmasını sağlayacak bir eser olarak görmek, pek yerinde olur. (Toprak davası), memleket davası, yurdun toprakları

davası, Devletin ülkesi üzerindeki arazinin değerlendirilmesi davasıdır. Milletçe tok bir halde bulunma, çalışma, kazanma ve geçim davasıdır. Millî davadır ve medenilik davasıdır. Yaşamak için kazanmak, kazanmak için çalışmak, çalışmak için de gene çalışmak ve muttasıl çalışmak lâzımdır. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, toprağa bağlı vatandaşlarda, bir eser yaratmış olmak gururunu doğurmakla, bu vatandaşların şahsi bağımsızlıklarını, gerçek bir hale sokacak ve kendilerine fikri inkişâf ve ilerleme bakımından, çok kolaylıklar temin edecektir. Onun içindir ki; bu kanunu, devrim hareketlerimiz içerisinde, getirdiği yeni zihniyet ve ön gördüğü mesut toprak hayatı bakımından, en büyük ilgi ile bağlanmadığımız gereken, bir Cumhuriyet eseri olarak görmek ve öylece ele almak, yerinde bir hareket olur.

ADLÎ TIP MESELESİ

Memleket içi ceza adaletinin, birçok suçluluk hallerinde isabetle gerçekleşebilmesi, ancak modern ye ileri bir adliye hekimliği teşkilâtının ve tekniğinin varlığı ile sağlanabilecek bir neticedir.

Belli bir toplumun yaşayış şartları mükemmelleştikçe, medenilik seviyesi yükseldikçe ve teknik vasıtaları arttıkça o muhit içerisinde birçok suçların yeni yeni araçlarla ve yeni fen imkânlarıyla işlendiklerine, şahit olmaktadır.

Kanunun yerine getirilmesi ve adaletin belirmesi bakımlarından, aydınlatılması gerekli öyle bir takım noktalarla karşılaşmaktayız ki; bunların meydana getirdiği esrarın çözülmesi, ayrı bilgiye ihtiyaç gösteriyor. Çoğu halde tıp müşahadelerine, laboratuvar incelemelerine lüzum hâsıl oluyor.

Doğrusu aranırca, adalet hekimliğinin, ayrı bir bilgi kolu halinde kuruluşu, müsbet bilimin ve rasyonel düşünüşün, bir zaferi sayılmalıdır. Modern bir devletin ülkesi içerisinde, adalet ve hele ceza adaleti, elbette ki, insanlık fikir ilerlemesinin yemişlerinden faydalanacaktır. Binaenaleyh, ileri bir devlet yaşayışının isterlerine göre, kamu hayatını düzenlemek uğrunda, başarıma zaruri işler arasında, adalet hekimliği meselesi de vardır.

Bilhassa ceza işlerinde yapılacak basit bir inceleme, adlî tıp noktasından yapılması gerekli tetkikin önemini derhal belli etmeğe yeter.

Bir suç işlendiği zaman, suç dediğimiz bu neticeyi iki unsura bağlamak kabildir. Birincisi, kişi; diğeri de eylem.

Sanık belli değilse, kim olduğunun anlaşılması ve bulunması bakımından, adlî tıp, polise çok büyük yardımlarda bulunabilir. Sanığın meydanda olması halinde ise, ortaya birçok meselelerin çıkması mümkündür. Meselâ, ceza sorumlunun tâyini veya umumî olarak suçlunun ceza yeterliğinin belirtilmesi, bir mesele teşkil edebilir. Bu takdirde de gene adlî tıbbın düşünüşünün bilinmesine ihtiyaç vardır.

Suçun maddi unsuru olan eyleme gelince; bu eylem, hem zaman ve hem de amillerine bağlı olur. Araştırma sırasında, suçun işlenme ânı artık geçmiştir. Onu geçen zaman içerisinde yakalamak ve kanun önünde yeniden canlandırmak lâzımdır. Bunun için de, birçok araçlara başvurulacaktır. Bu araçların, tanıkların verecekleri bilgiler gibi, bir kısmı bir tarafa bırakılırsa, hemen kâffesi adlî tıp gözü ile tetkik edilmek icabeder.

Bütün bu noktalar üzerinde, isabetli ve sağlam sonuçlar sağlayabilecek durumda ve olgunlukta bulunan bir adliye hekimliğinin bir memleket adaleti için ne derece yüksek değerde bir araştırmacı olduğunu söylemeye lüzum mu vardır?

Memleketimizde, bu konuda durum nasıldır?

Bir iki büyük şehrimiz bir yana bırakılacak olursa, memleketimizin çoğu yerlerinde henüz adalet hekimliği kurulabilmiş değildir.

Bilindiği üzere, Meşrutiyet'e gelinceye kadar, Türkiye'de adalet hekimliği işleri, mütehasıs hekimler tarafından değil de belediye ve kasabalar hekimlerince görülürdü. Yurdun her köşe ve bucağında hekim bulundurmak imkânsızlığı, birçok yerlerde adalet hekimliğince görülmek lâzım gelen işlerin, ebelik eden kadınlar, berberler, nalbantlar tarafından gördürülmesine sebep olmaktadır.

Belli bir iş üzerinde, bilgilerine başvuru bu çeşit çeşit meslek sahipleri tarafından verilen raporların, fen noktasından kabul edilmeye elverişli olup olmayacakları da, tabii ayrı bir mesele teşkil etmekteydi. Yurdun her köşesine adalet hekimliği vazifesini görecek hekimler göndermek mümkün olmadığından, hiç olmazsa nalbantlar ve berberlerce verilen mütalâaları denetleyecek bir makam kurmak zaruri bulunduğu için; bu vazifeyi görmek üzere, İstanbul'da Mekâtibi Tıbbiye Nazırlığı'na bağlı, bir (Meclis-i Umur-u Tıbbiye-i Mülkiye ve Sıhhiye-i Umumiye) kurulmuştu. Bu meclisin bir de kimyahanesi vardı.

Psikiyatriyi ilgilleyen işler, İstanbul'da Toptaşı'nda ve Haseki'de müşahedehane adı verilen tedavi evinde, yahut da, Manisa Timarhanesi'nde görülmekteydi. Otopsiler ise, İstanbul'da polis hekimleri tarafından yapıyordu.

Meşrutiyet bu durumu değiştirmiş değildir. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonradır ki : (Sıhhiye Müdüriyeti Umumiyesi) kurulmuştur. Kimyahane, bu yeni teşekkülün emrine verildi. Bu müdürlük, Dahiliye Nazırlığına bağlı idi. Esasen, müşahedehane de aynı Nazırlığın emrinde bulunmakta idi. Umum Müdürlüğün çeşitli şubeleri arasında, bir de (Tababet-i Adliye) şubesi meydana getirildi. Bundan başka bir de (Meclis-i Âli-i Sıhhiye) teşkil edildi. Bu mecliste, umum müdür ile şube müdürleri ve Adliye, Dahiliye ve Nafia Nezaretleri gibi makamlardan seçilmiş ileri gelen bulunuyordu.

Mahkemelerden gönderilen raporlar Tababet-i Adliye Şubesi tarafından incelendikten sonra, varılan neticeyi, bildirir karar ile birlikte, Meclis-i Âli-i Sıhhiye verilir. Meclis bunu tasdik eder ve mahkemeye geri gönderirdi.

Memleketimiz adalet hekimliği tarihçesi içerisinde, önemli bir çağ başlangıcı, 1916 yılı olmuştur. Bu tarihte Tababet-i Adliye Şubesi'ne bağlı olmak üzere, bir Morg Müdürlüğü kuruldu. Morgun kurulması sayesinde, otopsilerin yapılması işi, sağlanmış oluyordu. Lâkin, bu kuruluşun asıl büyük önemi, memleketimize, adli tıp işlerinin ve meselenin, incelenmesi için gerekli müspet zihniyeti getirmiş olmasından çıkar. Hakikaten, morgun kuruluşundan bir yıl geçmiş veya geçmemişti ki, mevcut Tababet-i Adliye Şubesi, Adliye Nezareti'ne mal edilmek suretiyle ve Tıbbî Adli Müessesesi adı ile ortaya çıktı. Tıbbî Adli Müessesesi, haddizatında birçok kurulları sinesinde topluyordu. Böylece Kimyahane ve Müşahedehane Müdürlükleriyle, son defa kurulmuş bulunan morg, birleşmişlerdi. Tıbbî Adli Müessesesi, bu çeşitli ve fakat ga-

ye birliği gösteren kurulları bir araya toplamakla da kalmadı. Aynı zamanda adlî tabib yetiştirmek işini de üzerine aldı. Burada yetişecek hekimler, adlî tabiblikleri işgal edeceklerdi. Ancak, birçok gayretlere rağmen, gerek Tıbbî Adlî Müessesesi ve gerekse Tıbbî Adlî Meclisi için, bunların kuruluş ve gevlerini tâyin edecek bir kanun meydana getirmek mümkün olmamıştı.

Aradan çok uzun zaman geçtikten sonra, ancak 1926'da adlî tıp işlerinde, merkez kuruluşunu teşkil eden bu müessese, kanunlaştırılabilmıştir. 1926'da, müessese bir umum müdürlük haline gelmiş ve Tıbbî Adlî Meclisi'ne, çeşitli yetkiler tanınmıştır. Bu arada Meclisin vereceği kararların kesin olacağı da hüküm altına alınmıştır.

1926 Kanunu, memlekette adlî tabiplikler kurdu. Bugün yurdumuzun bazı büyük merkezlerinde, birer adlî tabiplik bulunduşunu, 1926 Kanununa borçluyuz.

Ancak, çekinmeden söylemek lâzımdır ki, birkaç il merkezinde adlî tabiplik kurulmuş olması, maksadı karşılamaya yeter bir tedbir olamaz. Nitekim işlerin yürütülmesi de bunu isbat etmektedir. Her ağır ceza mahkemesi bulunan yerin, bir adlî tabipliğe ihtiyaı vardır. Gerçi, memleketin büyük merkez dışında kalan köşelerinde, adlî tıp işlerini kendilerine fiilî olarak grdrmekte olduğumuz hkmet hekimleri vardır. Lâkin, adliye hekimliği, genel hekimlikten büsbütün ayrı ve tamamıyla özel bir ihtisas işi olmuştur.

Bir hekimin adliye hekimi olabilmesi için, adliye hekimi olarak yetiştirilmiş olması şarttır. Adlî tıp işlerinin müsbet ve şaşmaz neticelere bağlanması, bu işlerle uğraşan hekimin meslek zihniyetine, melekesine ve araştırma metotlarındaki başkalığa tâbidir. Bütün tecrübeler, ister millî muhitin, ister yabancı muhitlerin olsun, teknil tecrübeler, adlî tıpta ihtisas ve meleke sahibi, resmî mevki sahibi hekimlerin adalete yardımılık noktasından çok daha güvenilir ve büyük lde verimli çalışmalarda bulunabileceklerini meydana koyar mahiyettedir.

Binaenaleyh, mesele açıktır : Adlî tabip, yetiştirmek mecburiyetindeyiz. Bunu nasıl başarabiliriz? Bu soruyu, çeşitli çözüm yolları ileri sürmek suretiyle karşılamak mümkündür. Hatıra gelen hal yollarından en elverişlisi, Adalet Bakanlığı'nca, tıp talebe yurtlarında ileride adlî tabip mevkilerini işgal edecek olan, (bursiye) ğrenciler okutmaktır. Bu yoldan yetiştireceğimiz elemanlar, belli mddetlerle, merkez müessesesinde adlî tıp müessesesinin çeşitli şubelerinde, tâli müesseselerde ve adlî tabipler yanında çalıştırılırlar, staj görürler ve sonunda tek başlarına adlî tabiplik mevkilerine getirilirler. Bu hekimlere, tıpkı yargıçlar için kabul edilmiş olan ilerleme esasları uygulanmalı ve mesleklerini çekici ve rağbet edilecek bir çalışma sahası haline getirecek çareler sağlanmalıdır.

Bu neviden tedbirlerin en yakın bir gelecekte, sevindirici yemişler vereceğinden asla şüpheye mahal yoktur.

ADLİ SİCİL

Ceza adaletinin gözönünde bulundurduğu amaçlardan bir tanesi de, suçluluğa engel olmaktadır. Bu maksatla kanun, suç sayılan hareketlere karşı cezalar koymuştur. Bundan başka, cezasını çeken suçlunun topluma peşiman olmuş, uslanmış, namusluca yaşamağa karar vermiş bir vatandaş olarak geri dönmesini sağlayacak tedbirleri

düşünmüştür. Meselâ, bir kere suç işledikten sonra yeniden suç işleyecek olan kimseye bu son suçtan ötürü verilecek cezanın kanunun koyduğu ölçüden daha ağır olarak verilmesi lâzımdır. Ancak, takdir buyursunuz ki, bu yolda bir tedbirin yürütülebilmesi her şeyden önce, suçlu diye yargıç önüne getirilen kimsenin evvelce suç işlemiş olup olmadığının bilinmesine bağlıdır. Bir vatandaş bir zamanlar Diyarbakır'da bir suçtan ötürü hüküm giymiş ve aradan yıllarca zaman geçtikten sonra Ankara'da tekrar bir suç işlemiş bulunabilir. Vaktiyle hüküm giymiş olduğunu her zaman kendi ağzından dinleyemeyeceğimize göre, onun ceza adaleti ile geçmişteki ilgisini anlamaklığımıza yardım edecek bir işarete, bir kayda ihtiyacımız vardır.

Geçen yıl sonunda Büyük Millet Meclisi'nce kabul buyurulan bir kanun ile lüzumu sağlayan adlî sicil esasları kurulmuştur. Bu güzel teşebbüsü ancak alkışlamak lâzımdır.

Bundan böyle, Türk Kanunlarına göre suç sayılan bir halden ötürü gerek millî ve gerekse yabancı mahkemeler önünde hüküm giymiş olanların, haklarındaki hükümler kesinleştikten sonra, soyadlarına göre tertiplenmiş birer kartonları olacaktır. Bu kartonlar, esas itibariyle, bakanlıkta saklanacak olmakla beraber, doğdukları ve nüfus kütüklerinde yazılı buldukları yerlerdeki Cumhuriyet Savcılıklarına da gönderilecektir. Bu sayede, bir suçlunun daha önce işlemiş olduğu suçlardan ötürü giydiği cezalar kolaylıkla belli olabilecektir.

Yalnız, şunu söylemeden geçemiyecem ki, Adlî Sicil Kanununda yazılı esasların gerçekleşebilmesi her şeyden önce Ceza Yargıçları ve Cumhuriyet Savcılarının gösterecekleri titizliğe bağlıdır. Bakanlıkça alınmış ve alınacak tedbirlerle birlikte, mahkemelerin verecekleri dikkatin modern adaletin bir cihazını teşkil ettiğinde şüphe olmayan cezalıları kütüğünden büyük ölçüde faydalanma imkânları sağlayacağından tereddüte yer yoktur.

YARGIÇ SAYISINI ÇOĞALTMAK ZARURETİ KARŞISINDAYIZ

Bugün, adalet organlarını, faaliyetleri içerisinde sıkıştıran, bunaltan ve bazan eksik bir şekilde işlemek zorunda bırakan şey, mahkemeler kuruluşunun belli ve kesin esaslara dayanmayışıdır.

Gerçi mahkemelerimizi, asliye mahkemeleri ve istisna mahkemeleri olmak üzere bir sınıflamaya bağlamak ve kuruluş düzenini, bu noktadan hareket ederek çizmek, imkânsız değildir. Lâkin, bu yolda bir sınıflamaya rağmen, elde, yeter ölçüde yargıç bulunmaması yüzünden, mevcut esaslardan uzaklaşmaların meydana getirdiği hakiki manzara büsbütün başkadır. Mahkemelerin kuruluşuna dokunan kanunlar hükümlerinden uzaklaşılacak suretiyle, bazı yerlerde, asliye mahkemelerinde savcı ve sorgu yargıcı bulundurulamıyor. Ve bu yerlerde asliye mahkemeleri, savaşız iş görmek zorunda kalıyorlar. Bu hal mahkeme kürsülerini işgal edecek yargıç sayısının fakirliğinden ve adaleti yurdun en ücre köşelerine kadar yaymak zaruret ve ihtiyacından ileri geldiğine şüphe yoktur. Bununla beraber şu hakikati de unutmamak lâzımdır ki; mahkeme, vatandaş için nasıl bir inanca ise, savcı da aynı şekilde hem vatandaş ve hem de (kamu) için bir garantidir. Bu bakımdan, yargıç sayısını çoğaltmak zarureti karşısındayız. Yargıçlık niteliğini kendilerinde toplayabilenlerden pek az bir kısmı, bu mesleğe girmektedir (Rağbetsizliğin sebebi malum!). Yargıç, genel hükümlere göre yani devlet memurlarının bağlı olduğu aylık ve ödenek

hükümlerine göre para alır. Ve bu paradan başka hiç bir kazancı da yoktur. Çünkü, bizzat Anayasa, yargıcın, gerek genel ve gerekse özel hiçbir görev alamıyacağını söylemiştir. Buna karşılık, gene Anayasanın 56 ncı maddesinde bahsettiği yargıçların aylık ve ödenekleri hakkındaki özel kanunlar, henüz çıkarılamamıştır. Bunların yokluğu sebebiyle de yargıçlar, bu bakımdan bütün memurlar hakkındaki genel hükümlere bağlı tutulmaktadır.

Memleketimizin son yıllarda fikir hayatında görülen hararetli yayım faaliyeti, hukuk alanında büyük gelişmeler şeklinde kendisini gösterdi. Pek çok ihtisas kitapları yayımlandı. Halbuki, mahkemelerimizden bir kısmında yargıç, belli bir davada uygulayacağı kanunu eli altında bulamıyor. Mahkemelerimizin, basit dahi olsa, küçük bir kitaplığı bulunmak lâzımdır. Bu kitaplıkta, yargıç en lüzumlu ve vazgeçilmez eserleri, metinleri ve esas itibariyle tek mil kanunları, eksiksiz olarak bulabilmelidir. Böylece, kendisini sadece bir adalet makinesi haline gelmek tehlikesinden de uzaklaştırmış ve insan adaletini, hakiki çehresiyle belirtmek imkânlarını hazırlamış oluruz.

TÜRK İŞ MUHİTİNİN ÇEŞİTLİ MESELELERİ

Bundan iki yıl önce adliye yılını açarken, Türk iş muhitinin çeşitli meselelerine dokunmuş ve bunların biran evvel halli suretiyle elde edilecek kazancın mutluluğunu belirtmeye çalıştım. O zamanki dileklerimiz, bugün gerçekleşmiş olduğunu görmekle, cidden sevinç duymaktayız. Hükümet, iş hayatı şartlarının daha mükemmele doğru gitmesini sağlamak ve işçi meselelerini, toplum ölçüsünde bir dikkat ve önemle ele almak maksadiyle, bir Çalışma Bakanlığı kurmuş ve Bakanlığın kuruluş ve görevlerini, bir kanunla belirtmiştir. Şimdilik, yalnız merkez kuruluşu ile dahi olsa, bu Bakanlığın faaliyete geçmiş olması, işçi kütlelerinin rahat, refahlı ve sağlam bir çalışma hayatına kavuşturulmasını temine yarıyacak tedbirler zinciri içerisinde ilk halkayı ortaya koyar mahiyette olmuştur. Yakın bir gelecekte, Türk ekonomi hayatının ve sanayi faaliyetinin, ahenkli ve düzgün bir nizam bütünlüğü içinde, en geniş inkişaf imkânlarına erişeceğine, sarsılmaz bir kanaatla inanıyoruz.

Sayın Yargıçlar,

Her yeni adliye yılı başında, büyük heyetinizden birkaç yargıcı aramızdan ayrılmış görmek, hüznü bir acı oluyor. Geçen yıl da, gene yaş haddine erişmiş olmaları sebebiyle, bazı arkadaşlarımız, Yargıtay Kurulundan ayrılmak zorunda kaldılar. Onları, bu dört arkadaşımızı Mesut Güney, Şevket Başacı, Ramazan Onat ve Vehbi Gündüz arkadaşlarımızı, çalışmalarındaki ateşi ve yılmaz gayretlerle sağladıkları başarıları, huzurunuzda duygu ile, bağlılıkla ve takdirlerle anarak selâmlarım.

Gene Yargıtay'ınız, bugün başlayan Adliye Yılına değerli bir Başkanından mahrum olarak giriyor. Rahatsızlığı yüzünden yargıçlık ödevinden ayrılmak zorunda kalan Başkan Cevat Gücün arkadaşınız çalışmalarından, bilgisinden ve kavrayışından büyük ölçülerde faydalanmakta olduğumuz bir zamanda bizden uzaklaşmış bulunuyor.

Yıllarca zaman, memleket hukuk hayatının çeşitli alanlarında kitaplar yazarak, eserler vererek, yargılamalar içerisinde yıpranarak didinen bu mümtaz yargıca esenlikler ve sağlıklar dilerim.

Yıllar, milletlerin hayatında, bir zaman ölçüsü sayılamayacak kadar kısadırlar. (Bu ölçü elverişsizliğine rağmen) Türk mahkemelerinin her duvar takvimi değişmesinde, adaleti sağlamak ve gerçek kılmak bakımından gösterdiği erginlik, gözle görülecek ve kafa ile idrak edilecek kadar büyüktür. Bu gurur verici neticenin sırrını, Türk yargıçlarının yüksek adalet duygularında, milletimizin hakka bağlılığında ve haksızlığa isyan asaletinin engin genişliğinde aramak lazımdır.

Hepinize, yeni çalışma yılı kutlu olsun!